केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली

शास्त्री प्रतिष्ठा (शोध/पाठ्यक्रमद्वारा) सप्तमसत्रार्द्धः

GE-08 - शोधपरक-स्वशास्त्रेतर-शास्त्रीयविषयः (अन्तःशास्त्रीयसम्बद्धविषये शोधदृष्ट्या)

वेद-पौरोहित्य-कर्मकाण्डम्

प्रस्तावना –

- श्रुतौ अर्थज्ञानस्य प्रशंसा बहुधा श्रूयते । अर्थज्ञानाय निरुक्तस्य अध्ययनं परमावश्यकमस्ति । अर्थज्ञानसम्पादनाय निरुक्तस्य ज्ञानं अस्य पत्रस्य अध्ययनेन प्राप्स्यन्ति।

उद्देश्यम् –

- निरुक्तोक्तभाषाशास्त्रतत्त्वानाम् अवगमनम्, वैदिकभाषयाः वैशिष्ट्यबोधनम्, निरुक्तदृष्ट्या पदचतुष्टयस्य अर्थज्ञानादिकमस्य उद्देश्यम् ।

सङ्गतिः –

- अर्थज्ञानाय निरुक्ताध्ययनम् आवश्यकम् ।
- प्रथमाध्याये पदचतुष्टयादीनाम् अध्ययनेन वेदार्थः स्पष्टः भवति ।
- पौरोहित्यकर्मणि प्राधान्येन उपयुज्यमानानां स्वस्तिवाचनादीनां अर्थज्ञानम् सुकरं भवति ।

फलितांशाः –

- निरुक्तवेदाङ्गस्य महत्त्वम्, भाषाशास्त्रदृष्ट्या अस्य उपयोगिता इत्यादिविषये ज्ञानमर्जयिष्यन्ति ।

यूनिट्	पाठ्यवस्तु विवरण	क्रेडिट् - 04
यूनिट - 01	निरुक्तम् (सम्पूर्णः प्रथमाध्यायः) • निरुक्तपरिचयः • पदचतुष्टयस्य उद्देश्यनिरूपणम् • नामाख्यातादिनिरूपणम् • शब्दनित्यत्ववादः	01 क्रेडिट्
यूनिट - 02	• कर्मणि वेदमन्त्रस्यावश्यकतायाः निरूपणम् • वार्ष्यायणिमतेन भावविकारनिरूपणम् • उपसर्गनिरूपणम् • निपातलक्षणम्	01 क्रेडिट्
यूनिट – 03	• नामाख्यातविषये विविधाचार्याणां मतनिरूपणम् • निरुक्तप्रयोगनम् • मन्त्रा अनर्थका इति पूर्वपक्षः • मन्त्राणामर्थबोधकत्वनिरूपणम्	01 क्रेडिट्
यूनिट - 04	• निरुक्तमन्तरा वेदस्य पदविभागज्ञानस्य अभावः • संहितालक्षणम् • वेदार्थज्ञानप्रशंसादिनिरूपणम्	01 क्रेडिट्

सन्दर्भ ग्रन्थ –

1. निरुक्तम्, सम्पादक - छज्जूरामशास्त्री, मेहरचन्द्र लक्ष्मणदास, दिल्ली

वेदपौरोहित्यकर्मकाण्डविद्याशाखाप्रमुखः – प्रो. मनोजकुमारमिश्रः

दिनाङ्कः - 09.08.2025

M.K.S

हस्ताक्षरम्